

บทที่ 1

บทนำ

ในการศึกษาถึงความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศใด จำเป็นต้องศึกษาถึงภาวะการค้าต่างประเทศของประเทศนั้น เนื่องจากการค้ากับต่างประเทศจะแสดงภาวะการค้าส่งออก ซึ่งแสดงถึงรายได้หรือความสามารถที่ประเทศจะซื้อสินค้าหรือบริหารเข้ามาจากต่างประเทศได้ ขณะเดียวกันการค้ากับต่างประเทศจะแสดงภาวะการนำเข้า ซึ่งจะมีการนำสินค้าเข้ามาเพื่อทำการอุปโภคบริโภค หรือลงทุนในโครงการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า หรือโครงการผลิตเพื่อการส่งออก ภาวะการส่งออกและการนำเข้าของประเทศจะแสดงถึงการได้เปรียบ หรือเสียเปรียบทางดุลการค้าของประเทศ และผลจากดุลการค้ากับต่างประเทศย่อมกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและความเจริญเติบโตของประเทศ

โดยที่ประเทศต่างๆ อยู่กระจายทั่วโลก ประเทศทั้งหลายจึงมีปัจจัยการผลิตที่แตกต่างกัน เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ ความสามารถของประชากรในประเทศ ทรัพยากรเงินทุน และเทคนิควิทยาความแตกต่างในปัจจัยการผลิตเหล่านี้ มีผลให้แต่ละประเทศมีความชำนาญในการผลิตสินค้าเพียงบางประเภท ซึ่งแต่ละประเทศจะมีความชำนาญที่แตกต่างกัน เนื่องจากมีปัจจัยการผลิตแตกต่างกัน ประเทศที่มีปัจจัยการผลิตมากจะสามารถผลิตสินค้าได้ในปริมาณมาก ราคาถูก คุณภาพดี และแสวงหาประโยชน์โดยการนำสินค้าดังกล่าวไปแลกเปลี่ยนสินค้าจากประเทศอื่นที่ตนไม่มีความสามารถจะทำการผลิตได้ หรือใช้ต้นทุนการผลิตสูงกว่า หรือผลิตได้มีคุณภาพเลวกว่า การค้าระหว่างประเทศจึงเกิดจากการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบจากการผลิต และทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศทั้งหลายเปลี่ยนแปลงโครงสร้างจากการผลิตเพื่อยังชีพ (subsistence) ไปสู่ระบบการผลิตเพื่อการค้า (commercialization)

ปัจจุบันนี้ ประเทศทั้งหลายในโลกจึงพยายามส่งเสริมให้มีการผลิตสินค้าเพื่อการส่งออก เพื่อนำรายได้มาสู่ประเทศ ขณะเดียวกัน ได้มีการกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อลดการนำเข้าจากต่างประเทศอันจะเป็นการลดการใช้จ่ายเงินตราไปต่างประเทศ มาตรการในการส่งเสริมและควบคุมทางการค้าระหว่างประเทศ ได้แก่ ภาษีศุลกากร โควตามาตรการของรัฐบาล การผูกขาด คาร์เทล และการเลือกปฏิบัติในการคิดราคาสินค้ามาตรการเหล่านี้นับวัน

จะมีบทบาทในทางการค้าระหว่างประเทศมากขึ้น อันสืบเนื่องจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ที่ทำการค้าระหว่างประเทศร่วมกันนั่นเอง

1.1 ลักษณะและขอบเขตของวิชา

เป้าหมายเป็นการศึกษาถึงบทบาทของการค้าต่างประเทศที่มีผลต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยเริ่มทำการศึกษาก่อนถึงหลักพื้นฐานโดยทั่วไปทางการค้าระหว่างประเทศ และประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่แต่ละประเทศจะได้รับจากการค้าระหว่างประเทศ ศึกษาถึงทฤษฎีทางการค้าระหว่างประเทศตลอดจนเครื่องมือหรือมาตรการต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ในการดำเนินนโยบายทางการค้าให้บรรลุผลตามเป้าหมายของประเทศ และเพื่อเป็นการปูพื้นฐานหลักการในด้านการค้าระหว่างประเทศ โดยทั่วไป จึงได้นำข้อตกลงทางการค้ามาศึกษาซึ่งจะทำให้เห็นว่าในด้านการควบคุมการค้าของประเทศต่าง ๆ ให้อยู่ในระเบียบเดียวกัน สนับสนุนและส่งเสริมการค้าของแต่ละประเทศให้ขยายขอบเขตกว้างขวางมากขึ้น กำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อที่จะช่วยให้การค้าระหว่างประเทศมีเสถียรภาพ รวมถึงการศึกษาถึงการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเดียวกัน การรวมกลุ่มในรูปแบบผู้ผลิตและผู้ค้าสินค้าประเภทเดียวกัน

ในด้านการค้าต่างประเทศของประเทศไทยนั้น จะเริ่มทำการศึกษาจากนโยบายการค้าต่างประเทศของประเทศไทยนับตั้งแต่เริ่มมีการก่อตั้งรัฐบาลเป็นต้นมา แนวทางและเป้าหมายในการค้าต่างประเทศที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 1 ถึง ฉบับที่ 10 นโยบายในการนำสินค้าเข้าเพื่อการลงทุน การบริโภค และการควบคุมการนำเข้า และนโยบายในการส่งสินค้าออกเพื่อหาทางเพิ่มพูนรายได้ให้ประเทศ

สถาบันภาครัฐบาลนับว่ามีส่วนส่งเสริมการค้าต่างประเทศเช่นกัน ได้แก่ บทบาทของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในการส่งเสริม สนับสนุน และให้การช่วยเหลือด้านต่าง ๆ เพื่อทำการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ ทั้งนี้ จะต้องร่วมมือกับกระทรวงอุตสาหกรรมและกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรมจะร่วมมือกับคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนช่วยเหลืออุตสาหกรรมที่ทำการผลิตเพื่อส่งออก ร่วมมือกับกระทรวงพาณิชย์ในการหาตลาดต่างประเทศ และร่วมมือกับกระทรวงการคลังในการกำหนดมาตรการช่วยเหลือทางการเงินและภาษีศุลกากร และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จะร่วมมือกับสถาบันรัฐบาลต่าง ๆ ดังกล่าว เพื่อจัดทำเป้าหมายในการส่งสินค้าออกและนำสินค้าเข้าไว้ในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งจะเป็นแนวทางในการดำเนินนโยบายทาง

การค้าต่างประเทศต่อไป นอกจากนั้น จะทำการศึกษาถึงบทบาทของสถาบันภาคเอกชนในด้านส่งเสริมหรือสนับสนุน หรือช่วยเหลือทางด้านการค้าและการเงินที่เกี่ยวข้องกับการค้าต่างประเทศ ซึ่งได้แก่ สมาหการค้าแห่งประเทศไทย หอการค้าไทย หอการค้าต่างประเทศ หอการค้าจังหวัด สมาคมการค้าต่าง ๆ รวมถึงธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์ บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และบริษัทเงินทุนต่าง ๆ

ในการศึกษาถึงภาวะการค้าต่างประเทศจำเป็นต้องนำข้อมูลในการนำเข้าและส่งออก โดยส่วนรวมของประเทศมาร่วมทำการศึกษาด้วย โดยวิเคราะห์มูลค่าการค้าในแต่ละปี นำข้อมูลทางการที่มีต่อแต่ละประเทศคู่ค้าที่สำคัญมาวิเคราะห์ทั้งในด้านประเภทสินค้านำเข้าและประเภทสินค้าส่งออกวิเคราะห์ประเภทของสินค้าส่งออกและสินค้านำเข้าที่สำคัญ รวมทั้งแหล่งนำเข้าและส่งออกที่สำคัญ ขณะเดียวกัน นำข้อมูลทางการค้ามาศึกษาถึงอัตราทางการค้า (Terms of Trade) ศึกษาถึงส่วนประกอบทางการค้าต่างประเทศเพื่อจัดทำรูปแบบทางการค้า และนำข้อมูลเหล่านั้นมาเข้าสู่หลักการทางสถิติเพื่อนำการประมาณการแนวโน้มทางการค้าต่างประเทศ ผลจากการประมาณการจะเป็นส่วนช่วยในการวิเคราะห์ถึงผลกระทบของการค้าต่างประเทศที่มีต่อเศรษฐกิจประเทศไทยในอนาคต ซึ่งจะมีการพิจารณาผลทั้งในด้านมหภาคและจุลภาค

จากบทบาทของสถาบันภาครัฐบาล ภาคเอกชน ข้อมูลที่แสดงถึงภาวะการค้าต่างประเทศทั้งหลาย รวมทั้งผลจากการประมาณการแนวโน้มทางการค้าต่างประเทศที่ได้คำนวณไว้นั้น นำเนื้อหาทั้งหมดมาทำการสรุปถึงปัญหาทางการค้าต่างประเทศของประเทศไทย โดยพิจารณาทั้งในด้านการผลิตการตลาด การบริหารงานของรัฐบาล เสถียรภาพของรัฐบาล และช่องว่างทางการค้าและจากปัญหาดังกล่าว ทำการศึกษาเพื่อพิจารณาหาแนวทางแก้ไขปัญหานั้นในแต่ละกรณี ซึ่งจากความเป็นจริงแล้วการเสนอวิธีแก้ไขปัญหานั้น มักจะประสบผลตามหลักวิชาการเท่านั้น เพราะในภาวะการค้าต่างประเทศซึ่งมีลักษณะเคลื่อนไหว (dynamic) หรือลักษณะพลวัตร ย่อมมีปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกมากระทบอยู่เสมอมาตรการต่าง ๆ ที่คาดว่าจะนำไปใช้แก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงได้ผลน้อยกว่าที่คาดไว้ หรืออาจจะไม่ได้ผลเท่าที่ควรจะเป็น

1.2 ประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการค้าต่างประเทศ

ประโยชน์ที่สำคัญที่สุดของการค้าต่างประเทศ คือ ผลที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจโดยการค้าต่างประเทศจะเป็นจักรกลที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะเป็นแรงกระตุ้นให้เศรษฐกิจพัฒนาและมี

การขยายตัว และยังทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนาเปลี่ยนแปลงโครงสร้างจากการผลิตเพื่อยังชีพ (subsistence) ไปสู่ระบบการผลิตเพื่อการค้า (commercialization) มีการใช้ระบบเงินตราเป็นสื่อกลางทำให้เศรษฐกิจขยายตัวมากขึ้น ตัวอย่างเช่น จากการปฏิวัติอุตสาหกรรมในอังกฤษ ทำให้อังกฤษต้องแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติและสินค้าขั้นปฐมจากดินแดนที่ด้อยความเจริญ ทั้งนี้เพราะเกาะอังกฤษมีทรัพยากรธรรมชาติจำกัดแต่มีเทคโนโลยีสูง ประเทศด้อยความเจริญหรือประเทศกำลังพัฒนาจะมีรายได้จากการส่งออกทรัพยากรธรรมชาติและสินค้าขั้นปฐม และนำมาเป็นรายได้เพื่อใช้จ่ายในการซื้อสินค้าแปรรูปจากอังกฤษ ดังนั้น ในระยะต่อมา จึงมีหลายประเทศในยุโรป ตลอดจนสหรัฐอเมริกาและบางประเทศในเอเชีย เช่น ญี่ปุ่น ต่างพากันใช้การค้าต่างประเทศเพื่อทำการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศของตนเป็นผลสำเร็จมาแล้วเป็นส่วนใหญ่ จนกระทั่งประเทศด้อยพัฒนาหรือประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายรวมทั้งประเทศไทยได้เริ่มหันมาใช้การค้ากับต่างประเทศเป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจบ้าง

การค้าต่างประเทศ จึงเป็นการเคลื่อนย้ายหรือแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการที่เป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมระหว่างประเทศ การแลกเปลี่ยนนี้ปรากฏในรูปการซื้อขายแลกเปลี่ยนกันโดยใช้เงินตรา (exchange) และการแลกเปลี่ยนกันโดยใช้สินค้า (barter) การแลกเปลี่ยนในอดีตซึ่งระบบการเงินของโลกยังไม่แพร่หลายเป็นการใช้ barter เกือบทั้งหมด แต่เนื่องจากการแลกเปลี่ยนในรูป barter ไม่มีความคล่องตัวเท่าที่ควร และจำกัดการแลกเปลี่ยนอยู่ในวงแคบ ประกอบกับปัจจุบันระบบการเงินของโลกมีมาตรฐาน ถึงแม้ว่าระบบการเงินของโลกได้ออกจากมาตรฐานทองคำแล้ว แต่การค้าแลกเปลี่ยนในปัจจุบัน ยังคงใช้ระบบ exchange เป็นส่วนใหญ่ จะมีเพียงบางประเทศที่ใช้ระบบ barter ในการค้าต่างประเทศ ก็เพราะกรณีของประเทศนั้นขาดแคลนหรือต้องการสงวนเงินตราต่างประเทศเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันประเทศต่างๆ ได้เริ่มหันมานิยมใช้การค้าต่างประเทศในรูปการค้าต่างประเทศตอบแทน (counter trade) กันมากขึ้น จุดประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนเงินตราต่างประเทศสกุลหลักของโลก

ดังนั้น บทบาทที่สำคัญของการค้าต่างประเทศ คือ การส่งสินค้าออกเพื่อให้ได้เงินตรามาใช้จ่ายภายในประเทศ และสามารถนำสินค้าเข้าโดยใช้เงินตราส่วนหนึ่งซึ่งเป็นรายได้จากการส่งออกนำมาจ่ายเป็นค่าสินค้าเข้า นักเศรษฐศาสตร์ได้เคยกล่าวไว้ว่ารายได้จากการส่งออกเป็นรายจ่ายเพื่อการนำเข้า (export pays for import) จึงกล่าวได้ว่า การส่งสินค้าออกของประเทศใดประเทศหนึ่ง ย่อมช่วยให้ประเทศนั้นมีรายได้หรือมีอำนาจซื้อ

(purchasing power) เพื่อจะนำสินค้าบางอย่างที่ต้องการเข้ามาใช้อุปโภค – บริโภค หรือนำมาลงทุนภายในประเทศอันจะช่วยให้ประเทศผู้ส่งออกมีรายได้สำหรับที่จะจ่ายเป็นค่าสินค้าเพื่อนำเข้าประเทศของตน

ดังกล่าวแล้วว่า การค้าต่างประเทศเป็นการเคลื่อนย้ายหรือแลกเปลี่ยนทรัพยากรการผลิตประเภทต่างๆ ระหว่างประเทศ สาเหตุที่ต้องมีการเคลื่อนย้ายหรือแลกเปลี่ยนระหว่างกัน เนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรการผลิตทั้งหลายในแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน ดังเช่น

ก. ทรัพยากรธรรมชาติ (nature resources) หมายถึง ที่ดิน สิ่งที่อยู่เหนือดิน ใต้พื้นดิน สิ่งต่างๆ ที่เกิดจากธรรมชาติ ทรัพยากรธรรมชาติที่พบในแต่ละประเทศจะมีปริมาณมากน้อยแตกต่างกันไป ประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์จะได้เปรียบในเชิงการผลิต และจะสามารถพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเวลาเกิดสงคราม เช่น สหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียตรัสเซีย เป็นต้น นอกจากนั้น บางประเทศอาจมีความอุดมสมบูรณ์ในผืนดินแตกต่างกัน เช่น ประเทศไทยเหมาะในการทำเกษตรกรรม ประเทศอาหรับมีทรัพยากรน้ำมัน และประเทศสิงคโปร์เหมาะสมในการพาณิชย์ เป็นต้น

จากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศดังกล่าว จึงก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายทรัพยากรเหล่านั้น ค่าใช้จ่ายในการเคลื่อนย้ายหรือต้นทุนในการขนส่ง (transportation costs) จะแตกต่างกันไปตามแต่ความห่างไกลระหว่างโรงงานผลิตสินค้าและแหล่งวัตถุดิบ นักเศรษฐศาสตร์จึงได้ทำการศึกษาถึง Location Theory ซึ่งเป็นทฤษฎีที่กล่าวไว้ว่า ถ้าจะใช้ปัจจัยการผลิตชนิดใดแล้วควรจะต้องตั้งแหล่งผลิตสินค้าไว้ที่แห่งใดจึงจะเหมาะสม เพื่อลดต้นทุนในการขนส่งได้ต่ำที่สุด อันจะเป็นการลดราคาต่อหน่วยของทรัพยากรธรรมชาติทำให้ต้นทุนการผลิตสินค้าสำเร็จรูปลดลง และสามารถจำหน่ายแข่งขันกับต่างประเทศได้ดี

ข. แรงงาน (human resources) ทรัพยากรแรงงานของแต่ละประเทศจะแตกต่างกันไปตามมาตรฐานทางการศึกษา มาตรฐานการครองชีพ ประเทศใดมีแรงงานที่มีคุณภาพสูง (skilled labor) จะมีประสิทธิภาพในการผลิตและประกอบการได้ดีกว่าประเทศที่มีแรงงานคุณภาพปานกลางหรือคุณภาพต่ำ (semi - skilled or unskilled labor) ขณะเดียวกัน ประเทศที่มีแรงงานที่มีคุณภาพสูงจะเสียค่าจ้างในอัตราสูงกว่าประเทศที่มีแรงงานคุณภาพต่ำ อัตราค่าจ้างที่แตกต่างกันจะมีผลต่อต้นทุนผลิตสินค้าชนิดหนึ่งชนิดใดให้แตกต่างกัน หากเป็นการผลิตสินค้าที่ต้องใช้เทคนิคการผลิตสูง ประเทศที่มีแรงงานคุณภาพต่ำจะเสียเปรียบ เพราะ

แรงงานไม่มีประสิทธิภาพในการผลิตดีเพียงพอ ผลผลิตอาจมีคุณภาพไม่ได้มาตรฐาน หากเป็นการผลิตสินค้าคุณภาพปานกลางหรือคุณภาพค่อนข้างต่ำ ประเทศที่มีแรงงานคุณภาพต่ำจะได้เปรียบ เนื่องจากอัตราค่าจ้างต่ำและไม่ต้องใช้เทคนิคการผลิตสูง ขณะเดียวกัน ประเทศที่มีแรงงานคุณภาพสูงจะเสียเปรียบ ดังนั้น แรงงานจึงเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดความแตกต่างกันในต้นทุนการผลิต

อย่างไรก็ดี แรงงานที่มีคุณภาพประการเดียวไม่อาจก่อให้เกิดการผลิตที่มีประสิทธิภาพได้ ถ้าประเทศนั้นขาดแคลนเทคโนโลยีและให้ผลตอบแทนแก่แรงงานต่ำ แรงงานที่มีคุณภาพดีจะหลั่งไหลไปสู่แหล่งที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า เช่น การหลั่งไหลของแรงงานที่มีฝีมือจากประเทศกำลังพัฒนาไปสู่ประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา

ค. ทุน (capital) หมายถึง สินค้าทุน (capital goods) คือ สินค้าที่ผลิตขึ้นมาเพื่อใช้ในการผลิตสิ่งอื่นๆ ต่อไป สินค้าทุนจึงมีความหมายรวมถึง เงินทุนหรือเครื่องจักรประเภทต่างๆ ปริมาณของสินค้าทุนในแต่ละประเทศจะแตกต่างกันไปตามอัตราการออมของประชากรภายในประเทศ ซึ่งอัตราการออมจะสูงหรือต่ำเพียงใดขึ้นอยู่กับรายได้ การบริโภคและการจ้างงาน การจ้างงานจะมีมากขึ้นเพียงใดขึ้นอยู่กับการลงทุนและการผลิตภายในประเทศ และการผลิตจะมีอัตราสูงต่ำเพียงใดขึ้นอยู่กับบริโภคของประชากรภายในประเทศ ดังนั้น ปริมาณสินค้าทุนที่มีอยู่ในแต่ละประเทศจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยข้างต้นและสัมพันธ์กันเป็นลูกโซ่

ง. เทคโนโลยี (technology) จากความแตกต่างกันในความพร้อมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ แรงงานและทุน ส่งผลต่อความเจริญทางด้านเทคโนโลยีที่แตกต่างกัน ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีทำให้มีการคิดสิ่งประดิษฐ์ใหม่ และนำเอาทรัพยากรมาใช้ได้มากขึ้น เป็นการขยายฐานของทรัพยากร (resource base) ให้กว้างขวางมากขึ้น การค้าระหว่างประเทศจึงก่อให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยี (transfer technology) ทั้งในด้านการผลิต การจัดการ การบริหารและการตลาด

จากปัจจัยการผลิตทั้ง 4 ประเภท ซึ่งมีความแตกต่างกันในปริมาณและคุณภาพ จึงมีผลต่อต้นทุนการผลิตสินค้าชนิดหนึ่งชนิดใดในประเทศต่างๆ แตกต่างกันไป ก่อให้เกิดการได้เปรียบหรือเสียเปรียบในการผลิตสินค้าชนิดนั้นๆ หากแต่ละประเทศมุ่งทำการผลิตสินค้าใช้เองทุกประเภท ย่อมสิ้นเปลืองวัตถุดิบและเวลา สินค้าที่ผลิตได้อาจมีคุณภาพไม่ดีเท่ากับประเทศผู้ชำนาญทำการผลิต เพื่อเป็นการประหยัดการใช้ทรัพยากรการผลิตทุกประเภทและใช้ทรัพยากรเหล่านั้นไปให้เกิดประโยชน์สูงสุด แต่ละประเทศจึงควรทำการผลิตสินค้าที่ตนมี

ความชำนาญที่สุด และเสียต้นทุนการผลิตต่ำกว่าอันจะช่วยให้ได้รับผลผลิตมากขึ้น ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับการผลิตสินค้าตามหลักการแบ่งแยกแรงงาน (division of labor)

อาจกล่าวได้ว่า ประโยชน์ที่สำคัญที่สุดของการค้าต่างประเทศ คือ ผลที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยประเทศกำลังพัฒนาซึ่งทำการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ขั้นปฐมจะมีการขยายตัวในด้านการส่งออกเพิ่มขึ้น ซึ่งสินค้าโภคภัณฑ์ขั้นปฐมดังกล่าวจะถูกนำไปใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ และรายได้จากการส่งออกสินค้าโภคภัณฑ์ขั้นปฐมจะถูกนำไปใช้ในการนำเข้าสินค้าทุนและวัตถุดิบบางประเภท เพื่อส่งเสริมการลงทุนในประเทศกำลังพัฒนาต่อไป

อาจจำแนกประเภทของประโยชน์จากการค้าต่างประเทศออกได้เป็น 2 กรณี คือ

1.2.1 ประโยชน์ทางตรง (direct gains)

จำแนกได้เป็น 2 ด้าน คือ

(1) ประโยชน์ด้านการผลิต (production gains)

ตามปกติประเทศจะทำการผลิตสินค้าเพื่อสนองความต้องการภายในประเทศ แต่หลังจากที่ประเทศได้ทำการค้ากับต่างประเทศแล้ว การผลิตสินค้าจะขยายปริมาณการผลิตและประเภทการผลิตเพิ่มขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดต่างประเทศ การขยายตัวทางการผลิตทำให้มีการแสวงหาวัตถุดิบภายในประเทศมาใช้ในการผลิตมากขึ้น ขยายการจ้างงาน และสร้างรายได้ให้แก่เจ้าของปัจจัยการผลิตและเจ้าของแรงงาน

(2) ประโยชน์ทางด้านการบริโภค (consumption gains)

การค้ากับต่างประเทศทำให้มีการนำเข้าสินค้าอุปโภค – บริโภคประเภทต่าง ๆ เข้ามาจากรต่างประเทศ ทำให้ประชากรมีโอกาสได้เลือกที่จะอุปโภคบริโภคสินค้าที่ตนมีความพอใจมากกว่า หรือมีคุณภาพดีกว่าสินค้าที่ผลิตได้ภายในประเทศ ซึ่งผู้ผลิตภายในประเทศอาจเอาเปรียบผู้บริโภคภายในประเทศจากการได้รับการส่งเสริมการลงทุนในรูปของการผูกขาดหรือได้รับความคุ้มครองทางการผลิต กรณีนี้การมีโอกาสได้เลือกบริโภคจะทำให้ความเป็นอยู่ของประชากรภายในประเทศดีขึ้น

1.2.2 ประโยชน์ทางอ้อม (indirect gains)

กรณีนี้เป็นผลจากการเรียนรู้จากการค้าระหว่างประเทศ เช่น การเรียนรู้ทางเทคโนโลยี โดยมีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงเทคนิค เพื่อนำมาใช้ในการกระบวนการผลิตในประเทศกำลังพัฒนา การค้าทำให้เกิดการลอกเลียนแบบทางการผลิต (imitation on

production) และการเรียนรู้ด้านการจัดการหรือการบริหาร การค้าระหว่างประเทศจึงเป็นสื่อที่ดีในการถ่ายทอดเทคโนโลยีทั้งทางด้านการผลิตและการบริหารงาน

อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันการพึ่งพาปัจจัยการผลิตทั้งในรูป ทรัพยากรธรรมชาติ แรงงาน เงิน และเทคโนโลยีจากต่างประเทศ มีปัญหาและอุปสรรคบางประการ และปัญหาต่างๆ นั้นขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางด้านการค้า การลงทุน และการช่วยเหลือระหว่างประเทศ **ปัญหาทางการค้า** ได้แก่ การที่ประเทศพัฒนาแล้วทั้งหลายพยายามส่งเสริมการส่งออก และควบคุมการนำเข้า การนำมาตรการกีดกันทางการค้ามาใช้ทั้งในรูปสมัครใจและไม่สมัครใจ ความพยายามในการนำกฎหมายสิทธิบัตรมาใช้ในการค้าระหว่างประเทศ เป็นต้น **ปัญหาทางการลงทุน** ได้แก่ การที่ประเทศพัฒนาแล้วพยายามลงทุนในต่างประเทศ เพื่อแสวงหา ดอกผลจากเงินลงทุน เงินกำไร วัตถุดิบ ตลอดจนการใช้โควต้าส่งออกของประเทศกำลังพัฒนา ในการส่งสินค้าไปจำหน่ายในประเทศพัฒนาแล้ว **ปัญหาความช่วยเหลือระหว่างประเทศ** ได้แก่ การที่ประเทศพัฒนาแล้วจะให้การช่วยเหลือแก่ประเทศกำลังพัฒนาแต่มีเงื่อนไข และภาระผูกพันแนบมากับการช่วยเหลือมากเกินไป

1.3 ทฤษฎีทางการค้าระหว่างประเทศ

ทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศจำแนกได้เป็น 2 ยุค คือ ทฤษฎียุคเก่า (classical theory) และทฤษฎียุคใหม่ (modern theory)

แนวคิดของทฤษฎียุคเก่าเริ่มมีมาตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 18 โดยมุ่งที่จะศึกษาถึงเหตุที่มีการแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศต่างๆ และเมื่อมีการซื้อขายกันแล้วประเทศคู่ค้าใดจะได้รับประโยชน์จากการซื้อขายนั้น นักเศรษฐศาสตร์ที่มีชื่อเสียงในทฤษฎียุคเก่า ได้แก่ Adam Smith, David Ricardo และ John Stuart Mill ส่วนนักเศรษฐศาสตร์ยุคใหม่ ได้แก่ Edgeworth, Haberler, Leontief, Marshall, Meade และ Heckscher – Ohlin

1.3.1 ทฤษฎียุคเก่า (Classical Theory)

ทฤษฎียุคเก่านี้มีต้นกำเนิดมาจากทฤษฎีมูลค่าของแรงงาน (Labour Theory of Value) ซึ่งระบุว่ามูลค่าหรือราคาของสินค้าที่ซื้อขายกันในตลาดจะสูงหรือต่ำเพียงใดขึ้นอยู่กับปริมาณของแรงงานที่ใช้ในการผลิตสินค้านั้นๆ

ทฤษฎียุคเก่านี้มีข้อสมมติฐาน ดังนี้

(1) มีประเทศคู่ค้า 2 ประเทศ ซื้อขายสินค้า 2 ประเภท

- (2) ปัจจัยการผลิตโยกย้ายภายในประเทศได้และออกนอกประเทศไม่ได้
- (3) แรงงานเป็นปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพเหมือนกัน
- (4) ต้นทุนการผลิตคงที่ (constant cost)
- (5) มีการแข่งขันโดยสมบูรณ์ในตลาดสินค้าและตลาดปัจจัย
- (6) การค้าเป็นไปโดยเสรี ไม่มีค่าขนส่ง

จากข้อสมมติฐานดังกล่าว นักเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศในยุคเก่าได้เสนอแนวคิดทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศไว้ ดังนี้

ก. ทฤษฎีการได้เปรียบอย่างสมบูรณ์ (Absolute Advantage Theory)

Adam Smith เป็นผู้เสนอแนวคิดทฤษฎีนี้ โดยกล่าวว่าประเทศต่างๆ จะมีความสามารถในการผลิตสินค้าแต่ละชนิดไม่เท่าเทียมกัน ในการผลิตสินค้าชนิดหนึ่งจำนวนเท่ากัน ประเทศหนึ่งจะผลิตได้ด้วยปริมาณแรงงานน้อยกว่าอีกประเทศหนึ่ง เช่นนี้ ถือว่าเป็นการได้เปรียบโดยสมบูรณ์ (absolute advantage) และการได้เปรียบโดยสมบูรณ์นี้เป็นต้นเหตุของการค้าระหว่างประเทศ

ทฤษฎีนี้มีข้อบกพร่องบางประการ คือ กรณีของประเทศที่ได้เปรียบโดยสมบูรณ์ในการผลิตสินค้าทุกชนิดอาจจะไม่ได้รับประโยชน์จากการค้ากับประเทศอื่นๆ แต่จากข้อเท็จจริงปรากฏว่า การค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้นได้ แม้ประเทศผู้ส่งออกจะมีได้มีการได้เปรียบโดยสมบูรณ์ในการผลิตสินค้าที่ส่งออกอยู่ในขณะนั้น

ข. ทฤษฎีการได้เปรียบสัมพัทธ์หรือได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (Relative or Comparative Advantage Theory)

Ricardo ได้ทำการปรับปรุงทฤษฎีการได้เปรียบอย่างสมบูรณ์ต่อจาก Adam Smith และอธิบายว่า ต้นเหตุของการค้าระหว่างประเทศนั้นมีสาเหตุการได้เปรียบโดยสมบูรณ์ แต่เป็นการได้เปรียบสัมพัทธ์หรือได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ ทั้งนี้ เพราะปัจจัยการผลิตไม่มีการเคลื่อนย้ายระหว่างประเทศ การได้เปรียบในการผลิตของสินค้าต่างๆ จึงปรากฏออกมาในรูปของการได้เปรียบโดยสัมพัทธ์

ข้อบกพร่องของทฤษฎีนี้ คือ ไม่สามารถหาอัตราแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างประเทศได้ว่าเป็นเท่าใด

John Stuart Mill ได้ปรับปรุงทฤษฎีการค้าระหว่างประเทศต่อจาก Ricardo โดยกำหนดให้ปริมาณแรงงานที่ใช้ในการผลิตสินค้าทั้งสองประเทศมีอยู่คงที่ และเปรียบเทียบสินค้าชนิดต่างๆ ที่แรงงานนั้นสามารถทำการผลิตออกมาได้

1.3.2 ทฤษฎียุคใหม่ (Modern Theory)

เป็นการนำทฤษฎีราคามาอธิบายให้เข้าใจถึงสภาพดุลยภาพโดยทั่วไป (general equilibrium) กล่าวคือ เมื่อเกิดดุลยภาพโดยทั่วไปราคาดังกล่าวจะปรับจูนการผลิตและราคาสินค้าที่ถูกกำหนดขึ้นพร้อมกันนั้น จะเป็นผลของการจัดสรรปัจจัยในการผลิต เพื่อการผลิตและการแจกจ่ายสินค้าเพื่อการบริโภคในลักษณะที่ทำให้เกิดดุลยภาพในตลาดปัจจัยการผลิตทุกชนิดและตลาดสินค้าทุกชนิด ในทฤษฎียุคใหม่การผลิตเกิดจากการเอาปัจจัยการผลิตหลายชนิดมาใช้ประกอบเป็นสินค้าต่างๆ และปัจจัยเหล่านี้อาจใช้สลับเปลี่ยนทดแทนกันได้ โดยผู้ผลิตสามารถเลือกส่วนผสมของปัจจัยการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยใช้ราคารสัมพัทธ์ (relative price) ของปัจจัยเหล่านั้นเป็นตัวในการตัดสินใจเลือกใช้

นักเศรษฐศาสตร์ที่เสนอแนวคิดทฤษฎียุคใหม่ ได้แก่

ก. Gottfried Harberler

เป็นผู้นำต้นทุนค่าเสียโอกาส (opportunity cost) มาอธิบายว่าเป็นค่าเสียโอกาสจากการนำปัจจัยการผลิตไปทำการผลิตสินค้าชนิดหนึ่งแทนที่จะนำไปผลิตสินค้าอีกชนิดหนึ่ง ต้นทุนค่าเสียโอกาสนี้ อาจปรากฏในสภาพ ต้นทุนค่าเสียโอกาสคงที่ (constant opportunity cost) ต้นทุนค่าเสียโอกาสเพิ่มขึ้น (increasing opportunity cost) และต้นทุนค่าเสียโอกาสลดลง (decreasing opportunity cost)

ข. Heckscher – Ohlin Theorem

หรือทฤษฎีสัดส่วนปัจจัยในการผลิต (Theory of Factor Proportions) ซึ่งกล่าวว่า การค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้นจากความแตกต่างในต้นทุนเปรียบเทียบ (comparative cost) เพราะมีความแตกต่างกันในความอุดมสมบูรณ์ของปัจจัยการผลิต และสัดส่วนการใช้ปัจจัยการผลิตในสินค้าแต่ละประเภทจะแตกต่างกันออกไป แต่ละประเทศจะมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ จะมีการขายสินค้าที่ผลิตได้จากปัจจัยการผลิตที่ประเทศตนมีความอุดมสมบูรณ์ และซื้อสินค้าที่ตนเสียเปรียบอันเนื่องจากมีปัจจัยการผลิตในประเทศตนในปริมาณน้อย

1.4 เครื่องมือทางการค้าระหว่างประเทศ

เครื่องมือที่สำคัญในการควบคุมการนำเข้าหรือส่งเสริมการส่งออกของแต่ละประเทศให้ดำเนินไปตามเป้าหมายทางการค้าระหว่างประเทศ มี 4 ประการ คือ

1.4.1 ภาษีศุลกากร (Tariffs)

1.4.2 โควต้า (Quotas)

1.4.3 การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของรัฐบาล

1.4.4 การผูกขาด คาร์เทล และการเลือกปฏิบัติในการคิดราคาสินค้า

เครื่องมือทั้งสี่ประการนี้ รัฐบาลแต่ละประเทศอาจนำมาใช้เฉพาะกรณีใดกรณีหนึ่ง หรือนำมาใช้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดผลทางการค้าระหว่างประเทศดังนี้

- ก. ทำให้ต้นทุนหรือราคาตลาดมีการเปลี่ยนแปลง
- ข. มีการทำการควบคุมทางปริมาณทางการค้า
- ค. ทำให้การค้ามีความยุ่งยากหรือสินค้าราคาแพงขึ้นอันเนื่องมาจากข้อบังคับทางการบริหารและทางวิชาการ
- ง. มีการใช้นโยบายลำเอียงเพื่อซื้อสินค้าและบริการ ตามนโยบายของรัฐบาล อาจทำการพิจารณาเครื่องมือทางการค้าแต่ละประเภทได้ ดังนี้ คือ

1.4.1 ภาษีศุลกากร (Tariffs)

1.) ภาษีศุลกากรเป็นภาษีที่ก่อให้เกิดความลำเอียงแก่สินค้าชนิดใดชนิดหนึ่ง เมื่อสินค้านั้นมีการขนส่งข้ามประเทศ อาจจำแนกภาษีศุลกากรตามการเดินทางของสินค้าได้ 3 ประเภท คือ

- ก. อากรขาออก (export duty)
- ข. อากรขาเข้า (import duty)
- ค. อากรผ่านแดน (transit duty)

ก. อากรขาออก (export duty)

ได้แก่ ภาษีศุลกากรที่เก็บจากสินค้าที่ส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ จุดประสงค์ของการเก็บอากรขาออก เพื่อนำมาเป็นรายได้ของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศกำลังพัฒนาต้องพึ่งพารายได้จากอากรขาออกเป็นส่วนใหญ่ อากรขาออกยังเป็นการเก็บเพื่อช่วยเหลืออุตสาหกรรมภายในประเทศ เช่น เพื่อสงวนวัตถุดิบไว้ใช้ภายในประเทศ หรือเพื่อส่งเสริมให้มีการส่งออกสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่ม (value - added) สูง มากกว่าจะส่งออกสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่มต่ำ

ข. อากรขาเข้า (import duty)

ได้แก่ ภาษีศุลกากรที่เก็บจากสินค้าที่นำเข้าประเทศ นับว่าเป็นอากรที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งในการเพิ่มรายได้ให้แก่ประเทศ อากรขาเข้าอาจนำมาใช้เป็นเครื่องมือที่สำคัญของนโยบายการค้าระหว่างประเทศเพื่อใช้คุ้มครองอุตสาหกรรมภายในประเทศ

(protective duty) หรือใช้เป็นเครื่องมือในการเจรจาแก้แค้นตอบแทนประเทศที่ไม่ให้ความเป็นธรรมแก่สินค้าออกของตน ด้วยการเพิ่มภาษีเป็นการแก้แค้นตอบแทน (retaliation) หรือเพื่อเพิ่มอำนาจในการต่อรองกับประเทศคู่ค้า

ค. อากรผ่านแดน (transit duty)

ได้แก่ ภาษีศุลกากรที่เก็บจากสินค้าที่ส่งออกจากประเทศหนึ่งโดยต้องผ่านเข้าไปดินแดนของประเทศที่สอง เพื่อเข้าสู่ประเทศปลายทาง ทั้งนี้ เนื่องจากประเทศปลายทางเป็นประเทศไร้ชายฝั่งทะเล (land – locked country) เช่น สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อัฟกานิสถาน ทิเบต ภูฏาน และสวิสเซอร์แลนด์ เป็นต้น ประเทศเหล่านี้จึงต้องอาศัยการขนส่งสินค้าโดยผ่านแดนประเทศที่สองเพื่อไปยังประเทศตน และต้องเสียภาษีอากรผ่านแดน ต่อมา สหประชาชาติเห็นว่า อากรชนิดนี้ไม่เป็นธรรมแก่ประเทศไร้ชายฝั่งทะเลและไม่สมควรจะเก็บ เพราะสินค้าผ่านแดนมิได้นำมาบริโภคในประเทศที่สองและการเก็บภาษีศุลกากรเป็นการเพิ่มต้นทุนของสินค้า จึงได้มีการยกเลิกอากรผ่านแดน อย่างไรก็ดี อากรผ่านแดนมีส่วนช่วยให้เศรษฐกิจของประเทศที่สองดีขึ้น โดยมีรายได้จากเรือเดินสมุทรที่มาเทียบท่า

2.) ภาษีศุลกากรอาจจำแนกตามมูลค่าในการจัดเก็บ ซึ่งเก็บจากสินค้าเข้าและสินค้าออกได้ 3 ประเภท คือ

- ก. อากรตามราคา (ad valorem duty)
- ข. อากรตามสภาพ (specific duty)
- ค. อากรผสม (mixed or compound duty)

ก. อากรตามราคา (ad valorem duty)

ได้แก่ ภาษีศุลกากรที่จัดเก็บตามราคาสินค้า โดยการกำหนดเป็นอัตราร้อยละ เช่น ร้อยละ 5 หรือ ร้อยละ 10 ของราคาสินค้าเข้าหรือราคาสินค้าออก สินค้าที่จัดเก็บอากรตามราคามักจะเป็นสินค้าที่มีคุณภาพสูง ราคาแพง แต่มีขนาดหรือปริมาณไม่ใหญ่โต อากรชนิดนี้จึงแตกต่างกันตามราคาของสินค้า

ข. อากรตามสภาพ (specific duty)

ได้แก่ ภาษีศุลกากรที่จัดเก็บตามสภาพของสินค้า เช่น เก็บจากน้ำหนักหรือขนาดของสินค้าที่นำเข้าหรือส่งออก โดยไม่คำนึงถึงคุณภาพหรือราคาของสินค้า เช่น คิดจากน้ำหนักเป็นปอนด์ หรือเป็นหลา สินค้าที่จัดเก็บอากรตามสภาพมักจะเป็นสินค้าที่มีคุณภาพปานกลางหรือสินค้าขั้นปฐม ซึ่งมีราคาต่อหน่วยต่ำ แต่มีขนาดหรือใช้พื้นที่ในการบรรจุหรือขนส่งมาก

ค. อากรผสม (mixed or compound duty)

ได้แก่ ภาษีศุลกากรที่มีการจัดเก็บทั้งในรูปตามราคาของสินค้าและตามสภาพของสินค้านั้น เช่น เก็บภาษีผ้าตามราคาร้อยละ 10 และเก็บตามสภาพอีกหลาละ 1 บาท เป็นต้น อากรชนิดนี้ อาจจะเป็นการจัดเก็บเพื่อชดเชยให้แก่ผู้ผลิตสินค้าในประเทศ ซึ่งต้องเสียภาษีศุลกากรขาเข้าสำหรับการนำวัตถุดิบเข้ามาผลิตสินค้า อากรที่เก็บเพื่อชดเชยผู้ผลิตภายในประเทศนี้เรียกว่า อากรชดเชย (compensatory duty) อย่างไรก็ตาม การที่จะกล่าวถึงอากรผสมเป็นอากรที่จัดเก็บเพื่อรายได้หรือเพื่อช่วยเหลือผู้ผลิตภายในประเทศนั้นจะต้องพิจารณาจากวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บเป็นสำคัญ

ในกรณีที่จำเป็นจะต้องมีการเลือกเก็บภาษีศุลกากรตามราคาหรือตามสภาพ อาจพิจารณาโดยการเปรียบเทียบข้อดีและข้อเสียของอากรทั้งสองประเภทในแต่ละกรณีได้ดังนี้

ก. ข้อดีของอากรตามราคาแต่เป็นข้อเสียของอากรตามสภาพ

(1) อากรตามราคาจะเก็บภาษีได้มากหรือน้อยตามการเคลื่อนไหว (fluctuation) ของราคาสินค้า เป็นการจัดเก็บที่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจของประเทศในขณะนั้น เช่น กรณีราคาสินค้าสูง แสดงว่าค่าของเงินลดลง การเก็บอากรตามราคาจะช่วยในการเก็บภาษีเพิ่มขึ้น เป็นการลดปริมาณเงินในตลาด รัฐบาลจะได้ภาษีเพิ่มขึ้นโดยไม่ต้องแก้ไขกฎหมาย อากรชนิดนี้จึงเป็นที่นิยมของประเทศทั่วไป

กรณีของการเก็บอากรตามสภาพ สมมติว่าสินค้าน้ำตาล 1 กิโลกรัม ละ 100 บาท เก็บภาษี 1 กิโลกรัมละ 10 บาท ถ้าราคาสินค้าเปลี่ยนแปลงเป็น 1 กิโลกรัมละ 200 บาท หรือ 80 บาท อากรที่เก็บได้จะเท่าเดิม เพราะเป็นการเก็บตามสภาพ (คือตามน้ำหนัก) ภาษีที่จัดเก็บไม่สอดคล้องกับปริมาณเงินในตลาด หากจะมีการปรับปรุงอัตราการจัดเป็นอากรตามสภาพ จะต้องมีการแก้ไขกฎหมายทำให้เกิดความยุ่งยากและเสียเวลานาน

(2) การเก็บอากรตามราคาให้ความเป็นธรรมต่อสินค้าประเภทเดียวกันแต่มีคุณภาพและราคาแตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น การเก็บอากรตามสภาพจากการใช้กระสอบใหม่และการกระสอบเก่านี้จะไม่ให้ความเป็นธรรมแก่สินค้าน้ำตาลถูก

(3) การทำกฎหมายพิกัตอัตราภาษีศุลกากรไม่เหมือนกัน ถ้าใช้อากรตามราคาจะทำให้ง่าย เพราะคิดอากรตามราคาสินค้าโดยไม่คำนึงถึงคุณภาพและประเภทสินค้าจึงไม่ต้องจำแนกสินค้าที่มีชื่ออย่างเดียวกัน แต่มีคุณภาพแตกต่างกัน เช่น ผ้า ผืน และไม่ต้องเปลี่ยนแปลงกฎหมายพิกัตอัตราภาษีศุลกากรเสมอๆ

ข. ข้อดีของอากรตามสภาพหรือข้อเสียของอากรตามราคา

(1) การเก็บอากรตามสภาพทำได้ง่าย ไม่ต้องใช้เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้สูงมากเพื่อทำการตรวจสอบและพิจารณาคุณภาพของสินค้าแต่ละประเภทเหมือนเช่นการจัดเก็บอากรตามราคาของสินค้า เนื่องจากพ่อค้ามักจะแจ้งราคาสินค้าให้ต่ำ เพื่อประเมินภาษีต่ำกว่าความเป็นจริง รัฐบาลจึงต้องมีเจ้าหน้าที่ที่มีความสามารถในการประเมินคุณภาพของสินค้า ซึ่งรัฐบาลจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจ้างเจ้าหน้าที่เหล่านี้ค่อนข้างสูง การเก็บอากรตามสภาพจึงสะดวก เสียค่าใช้จ่ายน้อยและไม่ยุ่งยาก

(2) การเก็บอากรตามสภาพตรวจสอบได้ง่าย กระทำโดยการชั่งน้ำหนักหรือวัดขนาดเท่านั้น จึงมีการทุจริตหรือหลีกเลี่ยงภาษีได้ยากกว่าการเก็บอากรตามราคา

3.) นอกจากจะมีการจำแนกการจัดเก็บตามประเภทของสินค้าและตามประเภทของอัตราการจัดเก็บแล้ว ยังมีการจำแนกการจัดเก็บภาษีศุลกากรตามความมุ่งหมาย โดยจำแนกออกได้เป็น 4 ประเภท คือ

- ก. อากรแก้แค้นตอบแทน (retaliatory duty)
- ข. อากรโต้กลับ (counter – vailing duty)
- ค. อากรชดเชย (compensatory duty)
- ง. อากรป้องกันการทุ่มตลาด (anti – dumping duty)

ก. อากรแก้แค้นตอบแทน (Retaliatory duty)

เป็นอากรขาเข้าที่เก็บเพื่อแก้แค้นตอบแทนประเทศอื่น โดยการเก็บจากสินค้าเข้าของประเทศหนึ่งประเทศใดโดยเฉพาะ ซึ่งประเทศนั้นมีการเก็บภาษีสินค้าออกของตนในอัตราสูง แต่การเก็บอากรประเภทนี้จะขัดกันหลักปฏิบัติแห่งชาติที่ได้รับอนุเคราะห์ยิ่ง (Most - Favored Nation Treatment = MFN) ซึ่งระบุว่า จะต้องปฏิบัติแก่ทุกชาติโดยเท่าเทียมกัน

ข. อากรโต้กลับ (counter – vailing duty: CVD)

เป็นภาษีอากรขาเข้าที่จัดเก็บจากสินค้าเข้าที่ได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลของประเทศผู้ส่งออก (subsidy = bounty = เงินอุดหนุน) เงินอุดหนุนอาจจะเป็นการอุดหนุนเพื่อการส่งสินค้าออก (export subsidy) เป็นการส่งเสริมให้มีการส่งสินค้าออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศในกรณีที่ราคาสินค้าออกสูงกว่าราคาตลาดโลก แต่การให้เงินอุดหนุน

หรือช่วยเหลือในการส่งออกเป็นการไม่ยุติธรรมและขัดกับทฤษฎี Theory of Comparative Cost เพราะเป็นการช่วยเหลืออุตสาหกรรมที่ไม่มีประสิทธิภาพ

ในปัจจุบัน สหรัฐอเมริกาเริ่มเก็บภาษี CVD จากสินค้าไทยที่ส่งไปขายในสหรัฐฯ

ค. อากรชดเชย (Compensatory duty)

ได้แก่ อากรขาเข้าที่เก็บแก่สินค้าสำเร็จรูป เพื่อชดเชยกับต้นทุนที่เพิ่มขึ้นของผู้ผลิตสินค้าชนิดเดียวกันในประเทศ ในเมื่อต้นทุนที่เพิ่มขึ้นเกิดจากอากรขาเข้าที่เก็บจากวัตถุดิบที่นำเข้ามาในประเทศหลังจากผลิตเป็นสินค้าสำเร็จรูปแล้ว ราคาจะสูงกว่าสินค้าสำเร็จรูปที่นำเข้ารัฐบาลจึงต้องหาทางคุ้มครองผู้ผลิตภายในประเทศโดยการเก็บอากรชดเชย

ง. อากรป้องกันการทุ่มตลาด (Anti – Dumping duty)

ได้แก่ อากรขาเข้าที่เก็บแก่สินค้าเข้าในประเทศ เพื่อป้องกันและแก้ไขการทุ่มตลาด (dumping)

การทุ่มตลาด (dumping) เป็นการจำหน่ายสินค้าชนิดเดียวกันในเวลาเดียวกัน ในราคาที่ต่างกันและต่างสถานที่กัน หรือเป็นการจำหน่ายสินค้าในตลาดต่างประเทศ ในราคาที่ต่ำกว่าราคาในประเทศ โดยไม่คำนึงว่าราคาจำหน่ายนั้นจะสูงหรือต่ำกว่าราคาต้นทุนการผลิต ทั้งนี้เพื่อเป็นการทำลายตลาดของคู่แข่งและเข้ายึดครองเป็นผู้จำหน่ายสินค้านั้นๆ ในตลาดแต่ผู้เดียว การทุ่มตลาดอาจจะเป็นการทุ่มตลาดในระยะสั้นหรือระยะยาวก็ได้ ถ้าเป็นการทุ่มตลาดในระยะสั้นเพื่อทำลายคู่แข่งขึ้น ทุกประเทศจะมีการใช้ Anti – dumping duty แต่ถ้าเป็นการทุ่มตลาดระยะสั้นหรือระยะยาวเพื่อจะขายสินค้าที่มีเหลือค้างสต็อกก็ไม่นับว่าก่อความเสียหายแก่อุตสาหกรรมใด ถ้าเป็นเช่นนั้นก็ควรจะเก็บเป็นภาษีถาวร

4.) ภาษีศุลกากร (Tariff System) อาจจำแนกตามระบบได้เป็น 3 ระบบ คือ

- ก. ระบบภาษีศุลกากรอัตราเดียว (Single – Column Tariff System)
- ข. ระบบภาษีศุลกากรสองอัตรา (Maximun – Minimun Column Tariff System)
- ค. ระบบภาษีศุลกากรหลายอัตรา (Multiple Column Tariff System)

ก. ระบบภาษีศุลกากรอัตราเดียว (Single – Column Tariff System)

คือ ภาษีศุลกากรที่จัดเก็บจากสินค้าประเภทเดียวกัน ในอัตราเท่าเทียมกันทั้งหมด หรือสินค้าชนิดที่นำเข้าจากต่างประเทศหรือสินค้าที่ส่งไปจำหน่ายต่างประเทศจะ

ถูกเก็บภาษีศุลกากรในอัตราเดียว ไม่มีการให้สิทธิพิเศษ (preference) และไม่มีการเลือกปฏิบัติต่อสินค้าที่มาจากประเทศใดๆ ทั้งสิ้น เช่น ระบบภาษีของไทย ให้มีการเก็บภาษีศุลกากรจากสินค้านำเข้ามาจากแต่ละประเทศในอัตราเดียวกันหมด

ข. ระบบภาษีศุลกากร 2 อัตรา (Maximun – Minimun Column Tariff System)

คือ ภาษีศุลกากรที่จัดเก็บจากสินค้าประเภทเดียวกันใน 2 อัตรา คือ มีอัตราอย่างสูงและอัตราอย่างต่ำ อัตราอย่างสูงใช้เก็บจากสินค้านำเข้าจากประเทศโดยทั่วไป อัตราอย่างต่ำใช้เก็บจากสินค้านำเข้าจากบางประเทศที่มีการตกลงกันเป็นกรณีพิเศษ หรืออัตราอย่างต่ำอาจใช้กับสินค้าจากประเทศโดยทั่วไป และอัตราอย่างสูงอาจใช้กับบางประเทศเพื่อเป็นการแก้แค้นก็ได้

ค. ระบบภาษีศุลกากรหลายอัตรา (Multiple Column Tariff System)

คือ ภาษีศุลกากรที่มีการจัดเก็บจากสินค้าประเภทเดียวกันตั้งแต่ 2 อัตราขึ้นไป เช่น มีอัตราอย่างสูง อัตราอย่างกลาง และอัตราอย่างต่ำ กลุ่มประเทศที่มีการจัดภาษีศุลกากรหลายอัตรา ได้แก่ กลุ่มประเทศในเครือจักรภพ ซึ่งมีอัตราอย่างต่ำสำหรับสินค้าที่มาจากเครือจักรภพ อัตราอย่างกลางสำหรับบางประเทศที่มีข้อตกลงทางการค้าเป็นพิเศษ และอัตราอย่างสูงจากประเทศโดยทั่วไป

จากระบบภาษีศุลกากรทั้ง 3 ระบบดังกล่าวแล้ว แต่ละระบบย่อมมีข้อดี ข้อเสีย ดังต่อไปนี้ คือ

ก. ข้อดีของระบบภาษีอัตราเดียวหรือข้อเสียของระบบภาษีหลายอัตรา

(1) สะดวกในการจัดเก็บ ไม่ต้องสอบสวนถึงแหล่งกำเนิดของสินค้า (Country of origin) ว่ามีกำเนิดมาจากประเทศนั้นๆ จริงหรือไม่ เพราะไม่ว่าสินค้านำมาจากประเทศใดจะถูกเก็บภาษีในอัตราเดียวเหมือนกันหมด แต่ถ้ามีการเก็บภาษีหลายอัตราจะต้องมีการสืบสวนถึงถิ่นกำเนิดของสินค้าเพื่อเป็นการรับรองว่า เป็นสินค้าที่มีแหล่งกำเนิดจากประเทศนั้นประเทศนี้จริง ต้องตรวจสอบดู Certificate of Origin หรือใบเอกสารแสดงแหล่งกำเนิดของสินค้าว่าเป็นสินค้าของประเทศนั้นจริงหรือไม่ การเก็บภาษีศุลกากรหลายอัตราจึงยุ่งยาก

(2) การเก็บภาษีศุลกากรอัตราเดียวให้ความเท่าเทียมแก่สินค้าจากทุกประเทศเท่ากันหมด เป็นการปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักของนโยบายการค้าเสรี ส่งเสริมให้มีการแข่งขันกันได้โดยไม่ควรให้สิทธิพิเศษ เป็นการปฏิบัติต่อทุกประเทศโดยเท่าเทียมกัน ทำให้ทุก

ประเทศมีความพอใจ ถ้ามีการเก็บภาษีศุลกากรหลายอัตรา และเก็บอัตราสูงจากประเทศ ก. ประเทศ ก. อาจจะแก้แค้นโดยทำการเก็บภาษีในอัตราสูงเป็นตอบแทน ทำให้เกิดการต่อสู้เป็นสงครามภาษีได้ ดังนั้น ภาษีศุลกากรอัตราเดียวจึงเป็นการป้องกันมิให้ประเทศทั้งหลายขัดเคืองกัน

(3) ภาษีศุลกากรอัตราเดียว เป็นประโยชน์ในทางเศรษฐกิจแก่ประเทศที่เก็บภาษี เพราะการเก็บภาษีศุลกากรหลายอัตรา อาจจะทำให้ประเทศผู้จัดเก็บภาษีเสียประโยชน์ เช่น ทำให้ราคาสินค้าสูงขึ้นหรือมีการหลีกเลี่ยงภาษีศุลกากร ทำให้ประเทศนั้นขาดรายได้เท่าที่ควรจะเป็น การเก็บภาษีหลายอัตราเป็นการขัดกับหลักการแบ่งแยกแรงงาน และเป็นการช่วยแรงงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นในทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ จึงสนับสนุนการจัดเก็บภาษีศุลกากรอัตราเดียว ซึ่งเป็นการถูกต้องตามหลักของนโยบายการค้าเสรี และการแบ่งแยกแรงงานระหว่างประเทศ

ข. ข้อดีของระบบภาษีศุลกากรหลายอัตราหรือข้อเสียของระบบภาษีศุลกากรอัตราเดียว

ประโยชน์ที่สำคัญ คือ นำระบบนี้มาเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการค้ากับบางประเทศเป็นพิเศษ เพื่อเป็นการให้สิทธิพิเศษหรือแก้แค้นตอบแทนแก่ประเทศ ซึ่งมีการให้สิทธิพิเศษแก่ตนหรือประเทศที่ไม่ให้ความเป็นธรรมแก่สินค้าของตน

จากความละเอียดของภาษีศุลกากรดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าการจัดเก็บภาษีในแต่ละอัตรา ตามแต่ละความมุ่งหมายในการจัดเก็บจะก่อให้เกิดผลกระทบทางการค้าระหว่างประเทศแตกต่างกันไป การพิจารณาถึงหลักการจัดเก็บและการนำมาใช้จึงเป็นสิ่งที่ควรระมัดระวังอย่างยิ่ง

สำหรับประเทศไทยถึระบบภาษีศุลกากรอัตราเดียว จึงทำให้เกิดความลำบากในเวลาไปเจรจาทางการค้ากับประเทศอื่นๆ การที่ไทยเรถึระบบภาษีศุลกากรอัตราเดียวอาจเกิดจากสาเหตุดังต่อไปนี้

- (1) เป็นเหตุผลทางประวัติศาสตร์ โดยที่ไทยไม่เคยเป็นเมืองขึ้นใครมาก่อนจึงไม่มีการให้สิทธิพิเศษแก่ประเทศใดทั้งสิ้น
- (2) เป็นเหตุผลทางเศรษฐกิจ โดยที่สินค้าส่งออกของไทยเป็นวัตถุดิบและอาหาร ซึ่งสินค้าเหล่านี้เป็นที่ต้องการของประเทศอุตสาหกรรมและอากรขาเข้าที่เก็บจากวัตถุดิบและอาหารจะมีอัตราต่ำ ไทยจึง

ได้รับความกระทบกระเทือนน้อย ดังนั้น จึงไม่มีความจำเป็นจะต้องใช้ภาษีศุลกากรหลายอัตรา

1.4.2 โควต้า (Quota) คือ การที่ประเทศใดประเทศหนึ่งจะกำหนดปริมาณสินค้าที่ควบคุมการนำเข้า (import quota) หรือควบคุมการส่งออก (export quota) ในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง โควต้าอาจจะกำหนดเป็นรูปปริมาณสินค้าหรือมูลค่าของสินค้าก็ได้ อาจกระทำในรูปของการนำเข้าหรือส่งออก การใช้ระบบโควต้า การออกใบอนุญาต (licensing) หรือการใช้ระบบผูกขาด (monopoly system) จุดประสงค์ของการใช้โควต้าเพื่อแก้ไขปัญหาทางการค้าเพื่อตอบโต้ หรือเพื่อช่วยเหลืออุตสาหกรรมภายในประเทศ

ก. วัตถุประสงค์ในการควบคุมการนำเข้าสินค้า มีเหตุผลหลายประการ คือ

(1) เพื่อแก้ไขดุลการค้าและดุลการชำระเงินที่ขาดดุล

เมื่อประเทศมีดุลการค้าเสียเปรียบ รายรับที่เป็นรูปเงินตราต่างประเทศจะน้อยกว่ารายจ่าย ทำให้เกิดปัญหาในทางการค้าและการชำระเงินระหว่างประเทศ วิธีแก้ไขภาวะการขาดดุลการค้า คือ ควบคุมการรั่วไหลของเงินตรามีให้ออกไปต่างประเทศมากเกินไป โดยการควบคุมการนำเข้าสินค้าเข้าไม่ให้เป็นไปโดยเสรี โดยปกติการควบคุมสินค้าเข้าไม่ให้ออกมากเกินไปเป็นการควบคุมสินค้าเข้าทั้งหมด เรียกว่า comprehensive import control หมายถึงว่า สินค้าเข้าทั้งหมดของประเทศที่นำเข้าจะต้องได้รับอนุญาตจากทางการ การควบคุมการนำเข้าได้มีการใช้อย่างแพร่หลาย ตั้งแต่เกิดวิกฤตการณ์ทางการเงินของโลก และได้มีการนำมาใช้จนถึงปัจจุบันนี้ สำหรับกำแพงภาษีได้มีการใช้มาตั้งแต่ต้นนโยบายการค้าเสรี และใช้คู่กันตลอดมา

(2) เพื่อสงวนเงินตราต่างประเทศ

เป็นการควบคุมเฉพาะสินค้าฟุ่มเฟือย หรือไม่จำเป็นเท่านั้น เป็นการควบคุมแบบ selective import control โดยเลือกควบคุมเฉพาะรายการบางอย่าง เพื่อสงวนเงินตราต่างประเทศ เมื่อเห็นว่าสินค้านั้นมีความฟุ่มเฟือย เช่น ผลไม้ ถ้าปล่อยให้นำเข้ามาเสรีจะทำให้สิ้นเปลืองเงินตราต่างประเทศมาก เพราะยังมีอุปสงค์สินค้าชนิดนั้นอยู่ในประเทศ การจะเพิ่มภาษีให้สูงมากหรือห้ามนำเข้าเลยก็จะมีภาระหนี้ภาษี

(3) เพื่อให้สินค้านำเข้ามีปริมาณที่เหมาะสม

โดยหลักทั่วไปการนำเข้าสินค้าขึ้นอยู่กับภาวะของอุปสงค์และอุปทาน ว่ามีความต้องการมากน้อยเพียงใด ดังนั้น การนำเข้าจึงปรับตัวเองได้โดยรัฐบาลไม่ต้องไปทำการควบคุม และถ้าพ่อค้าขายไม่ออกประสบการณขาดทุนก็จะลดการนำเข้ามาเอง

แต่ในบางกรณีพ่อค้าอาจคำนวณผิดพลาดมาก ทำให้เกิดภาวะสินค้าล้นตลาดปัญหาทางเศรษฐกิจและการค้าจะตามมา เช่น ผ้า ในบางกรณีรัฐบาลจึงได้เข้ามาควบคุมการนำเข้าสินค้าเข้าให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดภายในประเทศมากขึ้น

(4) เพื่อช่วยเหลืออุตสาหกรรมในประเทศ (Infant Industry)

การช่วยเหลืออุตสาหกรรมภายในประเทศในระยะแรก รัฐบาลอาจใช้ภาษีศุลกากรเป็นเครื่องมือ แต่ถ้ายังไม่อาจยับยั้งการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศได้ โดยต่างประเทศอาจลดราคาสินค้าลงมาเพื่อทำการทุ่มตลาด (dumping) แล้ว รัฐบาลอาจจะจำเป็นต้องทำการควบคุมปริมาณการนำเข้าซึ่งให้ผลมากกว่า รัฐบาลหลายประเทศจึงนำการควบคุมการนำเข้าและภาษีศุลกากรมาเป็นเครื่องมือในการช่วยเหลืออุตสาหกรรมภายในประเทศ

ข. วัตถุประสงค์ในการควบคุมการส่งออก (export control or export quota)

จุดประสงค์ในการควบคุมการส่งออกหรือกำหนดโควตาในการส่งออก เพื่อ

(1) เพื่อสงวนสินค้าไว้ใช้ภายในประเทศ

โดยการที่รัฐบาลอาจเข้ามาทำการควบคุมไม่ให้เป็นการส่งออกโดยเสรี อาจจะควบคุมมิให้ส่งออกโดยเด็ดขาดหรือกำหนดปริมาณการส่งออกไว้ อาจกำหนดคุณภาพและราคาไว้ด้วย เช่น การควบคุมการส่งออกข้าวเปลือกและนำไปต่างประเทศเพื่อสงวนไว้สำหรับอุตสาหกรรมโรงสีและอาหารสัตว์ภายในประเทศ

(2) เพื่อป้องกันการขาดแคลนภายในประเทศ

โดยการควบคุมการส่งออกให้มีปริมาณเท่าที่กำหนดไว้ไม่ให้มากกว่านั้น เพื่อมิให้ภายในประเทศขาดแคลน เช่น ข้าว โค กระบือ เป็นต้น สำหรับข้าว แม้จะเป็นสินค้าออกที่ทำรายได้ให้กับประเทศสูงสุด เราก็ต้องทำการควบคุม ถ้าส่งออกเกินไปจะทำให้ราคาข้าวภายในประเทศสูง ผู้ส่งออกต้องไปจดทะเบียนว่าเป็นผู้ส่งออกและไปเสียค่าพรีเมียม (premium) ซึ่งเป็นเงินที่พ่อค้าส่งออกจะต้องจ่ายให้กับกระทรวงพาณิชย์ นอกเหนือไปจากค่าอากรขาออก ถ้าในขณะใดมีการส่งออกมากเกินไป รัฐบาลโดยกระทรวงพาณิชย์จะทำการควบคุมโควตาการส่งออก

(3) เพื่อการส่งมอบเงินตราต่างประเทศหรือการเก็บค่าธรรมเนียมการส่งออก

คือ รัฐบาลจะควบคุมปริวรรตต่างประเทศ และมีข้อบังคับให้ผู้ส่งสินค้าออกต้องนำเงินมามอบให้รัฐบาลตามอัตราที่กำหนดไว้ ซึ่งเรียกว่า surrender ในสมัย พ.ศ. 2498 ไทยก็เคยใช้ surrender คือ ผู้ส่งออกที่ส่ง ข้าว ยาง ดีบุก ไปต่างประเทศ จะต้องนำเงินตราต่างประเทศมาแลกกับธนาคารแห่งประเทศไทยตามอัตราที่กำหนดไว้ ซึ่งมีอัตราต่ำกว่าที่แลกกันในตลาดทั่วไป เมื่อมีการควบคุมปริวรรตเงินตราต่างประเทศ จึงมีการควบคุมสินค้าออกโดยผู้ที่ส่งสินค้าออกจะต้องทำหนังสือรับรองว่าจะนำเงินเข้าประเทศในปริมาณหนึ่ง

นอกจากนี้การส่งสินค้าออกยังต้องมีการเสียค่าธรรมเนียมบางอย่าง เช่น ข้าว น้ำตาล ในรูป premium ในอัตราต่อกระสอบหรือต่อตันตามที่กระทรวงพาณิชย์กำหนดไว้ตามแต่คุณภาพของข้าวและน้ำตาล

(4) เพื่อปฏิบัติตามข้อผูกพันระหว่างประเทศ

คือ ในบางกรณีอาจมีข้อตกลงกันระหว่าง 2 ประเทศ คือ อาจจะมีการจำกัดการส่งสินค้าออกหรือควบคุมการส่งออกเท่าที่จำกัดปริมาณไว้ ได้มีการทำข้อตกลงเกี่ยวกับสินค้าไว้ 7 อย่าง เช่น ข้าวสาลี เริ่มในปี 1970 น้ำตาล เริ่มปี 1969 ดีบุก กาแฟเริ่มในปี 1963 โกโก้ ปี 1972 – 73 น้ำมันมะกอกและผลิตภัณฑ์นมผง เรียกว่า International Commodity Agreements (ICA's) เป็นข้อตกลงสินค้าระหว่างประเทศ จุดประสงค์เพื่อที่จะรักษาเสถียรภาพของราคาสินค้าขึ้นปฐม กรณีที่มีการผลิตมากหรือน้อยเกินไป ดังนั้น I.E.Meade จึงได้เสนอให้ประเทศผู้ผลิตและนำเข้าสินค้าดังกล่าวร่วมมือกันหาทางแก้ไขให้ราคาสินค้าเหล่านั้นมีความเคลื่อนไหวมาก การดำเนินงานความตกลงทางการค้ามี 5 มาตรการ คือ

(4.1) การจำกัดการส่งออก (export restriction schemes) เพื่อเป็นการมีให้มีสินค้าออกมาสู่ตลาดมากเกินไป ซึ่งผลการดำเนินการจะช่วยให้ราคาสินค้าในตลาดโลกสูงขึ้น มาตรการนี้จะต้องทำการควบคุมประเทศผู้ส่งออกฝ่ายเดียว ในขณะเดียวกันจะต้องควบคุมมิให้ปริมาณการส่งออกต่ำเกินไป ซึ่งอาจจะทำให้ราคาสินค้าสูงขึ้น และส่งผลให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประเทศผู้บริโภค

(4.2) มูลภัณฑ์กันชน (buffer stock) เป็นการตั้งมูลภัณฑ์ฯ เก็บสินค้าไว้ในขณะราคาตกต่ำ และนำสินค้าออกมาจำหน่ายเมื่อมีราคาสูงขึ้น ประเทศไทยเป็นสมาชิกสินค้าดีบุก กาแฟ ยาง การดำเนินมาตรการนี้ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในการซื้อสินค้ามาเก็บไว้ในมูลภัณฑ์ สำหรับสินค้าดีบุกนั้นประเทศผู้ผลิตเท่านั้นที่จะต้องช่วยกันออกค่าใช้จ่ายใน

การซื้อและเก็บรักษาดิบไว้ในมูลภัณฑ์กันชน และอาจมีปัญหาในด้านการเสื่อมคุณภาพของสินค้าจากการเก็บไว้ในมูลภัณฑ์นานเกินไป

(4.3) สัญญาหลายฝ่าย (multilateral contracts) มีการกำหนดราคาขั้นสูงสำหรับประเทศผู้จำหน่าย ซึ่งจะต้องจำหน่ายสินค้าในราคาที่กำหนดแก่ประเทศผู้ซื้อ และมีการกำหนดราคาขั้นต่ำสำหรับประเทศผู้ซื้อ ซึ่งจะต้องซื้อในปริมาณที่กำหนดจากประเทศผู้ผลิตหรือผู้จำหน่าย ดังนั้น สัญญาหลายฝ่ายจึงเป็นระบบสองราคา (two – price system) หากราคาตลาดอยู่ภายในช่วงของราคาขั้นสูงและขั้นต่ำแล้ว กลไกราคาจะทำหน้าที่ของมันในทุกครั้งที่มีการซื้อขายกัน

(4.4) การชดเชยทางด้านราคา (price compensation) J.E.Meade ได้เสนอแนะวิธีนี้โดยอาจจะกระทำความตกลงกันเพียงสองประเทศหรือหลายประเทศก็ได้ โดยประเทศผู้ส่งออกและประเทศผู้นำเข้าจะกำหนดราคาสินค้าที่จะค้าขายกันให้เหมาะสม เรียกว่า ราคามาตรฐาน (standard price) ถ้าราคาโลกต่ำกว่าราคามาตรฐานที่กำหนดไว้ ประเทศผู้ส่งเข้าจะต้องจ่ายเงินซึ่งเป็นส่วนที่แตกต่างระหว่างราคามาตรฐานและราคาของตลาดโลกให้แก่ประเทศผู้ส่งออก ในทางตรงข้าม ถ้าราคาตลาดโลกสูงกว่าราคามาตรฐาน ประเทศผู้ส่งออกก็ต้องจ่ายเงินในส่วนที่แตกต่างระหว่างราคามาตรฐานและราคาในตลาดโลกให้แก่ประเทศผู้ส่งเข้า และอาจจะมีการปรับปรุงราคามาตรฐานเสียใหม่เป็นครั้งคราว เพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ประเทศคู่ค้ามากขึ้น

(4.5) การชดเชยทางการเงิน (compensating finance) กรณีที่การชดเชยทางด้านราคาไม่อาจให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมแก่ประเทศผู้ส่งออก อาจใช้วิธีการชดเชยทางการเงินแทนกรณีที่ประเทศผู้ส่งออกมีแนวโน้มที่มีรายได้ลดลง ก็อาจทำความตกลงกับประเทศผู้ส่งเข้าให้จ่ายเงินชดเชยให้ตามหลักเกณฑ์ที่ได้ตกลงกันไว้ จุดประสงค์ของการชดเชยเพื่อให้ประเทศผู้ส่งออกมีอำนาจซื้ออย่างเพียงพอ

(5) เพื่อควบคุมคุณภาพหรือมาตรฐานของสินค้าออก

การที่ต้องทำการควบคุมมาตรฐานหรือคุณภาพในการส่งออก เนื่องจากผู้ส่งออกบางรายอาจส่งสินค้าคุณภาพเลวหรือต่ำกว่าที่ตกลงกับผู้ซื้อในต่างประเทศได้ เป็นการช่วยให้ความมั่นใจแก่ผู้ซื้อในต่างประเทศว่าเราได้สินค้าที่มีคุณภาพสอดคล้องกับราคาที่ตกลงกันไว้ ทำให้ผู้ซื้อและผู้ขายไม่ต้องกำหนดรายละเอียดของคุณภาพสินค้า การทำสัญญาทางการค้าจึงสะดวกและคล่องตัวกว่า เช่น การซื้ออย่างอาจมีการระบุเกรด 1 – 5 ว่าต้องการเกรดใด ซึ่งแต่ละเกรดราคาจะแตกต่างกัน ถือเป็นมาตรฐานสากล ดังเช่น สินค้า

ส่งออกของไทยมีการควบคุมมาตรฐานการส่งออก สินค้า 17 ประเภท คือ ปอฝอก ข้าวโพด เมล็ดละหุ่ง ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง เกลือ ปุ๋ยนุ่น ไม้สักแปรรูป ข้าวฟาง เครื่องเงินไทย ผ้าไหมและผลิตภัณฑ์ผ้าไหม โดยมีกำหนดพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าขาออก พ.ศ. 2503 จุดมุ่งหมายเพื่อควบคุมคุณภาพและมาตรฐานของสินค้าขาออกให้เป็นที่ยอมรับของต่างประเทศ ผู้ส่งออกสินค้ามาตรฐานจะต้องให้ทางการโดยกระทรวงพาณิชย์หรือบริษัทตรวจสอบมาตรฐานสินค้าขาออกไปทำการตรวจสอบคุณภาพเสียก่อนว่าเป็นไปตามมาตรฐานหรือไม่ ต่อมาเพิ่มอีก 7 ประเภท

ก่อนมีการกำหนดมาตรฐานสินค้าออก การส่งออกของไทยค่อนข้างมีปัญหา เนื่องจากไทยถือว่ามาตรฐานส่วนรวมคือ F.A.Q. คือ Fair Average Quality แต่สินค้าที่มีปัญหามากคือ ข้าวโพด และมันสำปะหลัง ซึ่งกำหนดความชื้นไว้ไม่เกิน 14.5% เวลาส่งออกจะมีความชื้นตามที่กำหนด และเมื่อถึงปลายทางความชื้นจะเพิ่มขึ้น ข้อควรพิจารณาอีกข้อหนึ่งคือ พ่อค้าส่งออกมักจะไม่นับให้สินค้าส่งออกมีความชื้นน้อยกว่าที่กำหนดไว้เพราะจะทำให้เสียน้ำหนัก

(6) เพื่อจัดระบบการส่งออกให้เหมาะสม (ข้อ 5 – 6 เป็นเหตุผลของ ไทยโดยเฉพาะ)

เนื่องจากผู้ส่งออกสินค้าบางอย่างมีการแย่งขายตัดราคากันทำให้ขายสินค้าได้ในราคาต่ำกว่าที่ควรจะเป็น เป็นเหตุให้มีการผิดสัญญากับผู้ซื้อเมื่อหาสินค้าส่งไปไม่ได้ ปัจจุบัน ทุกประเทศหันมาผลิต feed grain ซึ่งเป็นธัญพืชสำหรับคน ทั้งนี้ เพราะการเพิ่มขึ้นของประชากรมีมากทำให้ความต้องการ food grain มีมากขึ้น ทุกประเทศจึงหันไปผลิต food grain ขณะเดียวกันการผลิต food grain ซึ่งเป็นธัญพืช สำหรับเป็นอาหารสัตว์มีการผลิตลดลง เช่น ข้าวโพด

แต่การส่งออกข้าวโพดของไทยไปญี่ปุ่นซึ่งเป็นลูกค้ารายใหญ่ที่สุดมีปัญหา โดยพ่อค้าแย่งกันขายล่วงหน้าและตัดราคากัน เมื่อถึงกำหนดส่งมอบไม่สามารถหาสินค้าได้ในราคาระนั้นจึงมีการหลบเลี่ยงสัญญา ทางการค้าโดยกระทรวงพาณิชย์จึงได้เข้ามาทำการควบคุมและจัดสรรการส่งออกแต่ก็ทำได้ในบางปีเท่านั้น สินค้าประเภทอื่นที่ทางการได้เข้ามาจัดสรรการส่งออก ได้แก่ มันสำปะหลัง น้ำตาล

(7) เพื่อเหตุผลทางการเมือง

การควบคุมการส่งออกเนื่องจากเหตุผลข้อนี้ ได้แก่ กรณีการค้ากับประเทศสังคมนิยมหรือคอมมิวนิสต์ ซึ่งมีนโยบายทางการเมืองและการปกครองแตกต่างจาก

ไทย ปัจจุบันไทยทำการค้ากับจีนในรูปรัฐบาลต่อรัฐบาล (G to G) เพื่อป้องกันการเผยแพร่
ลัทธิการเมืองมายังพ่อค้าประชาชน หรือการควบคุมการส่งออกสินค้าประเภทอาหารใน
ระหว่างสงคราม เป็นต้น

นอกจากนี้แล้วยังมีการควบคุมการส่งออกเพื่อเหตุผลทางด้านอื่นๆ อีก
เช่น ด้านอนามัย โดยการห้ามส่งพืชไร่บางอย่างไปต่างประเทศ เนื่องจากเกรงว่าอาจมีโรค
ระบาด ด้านความมั่นคงแห่งรัฐ เช่น การควบคุมการส่งอาวุธยุทโธปกรณ์ไปต่างประเทศ การ
ควบคุมทางด้านศีลธรรมจรรยา ได้แก่ ควบคุมทางด้านสิ่งเสพติด หนังสือไม่ดี เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า โควต้าจะมีประโยชน์แก่ประเทศผู้นำเข้าเป็นส่วนใหญ่ผู้ที่
เสียประโยชน์ คือ ประเทศผู้ส่งออก

ค. ประเภทของโควต้า

โควต้าจำแนกออกได้เป็น 4 ประเภท คือ

- (1) Absolute or Unilateral Quota
- (2) Negotiated or Bilateral Quota
- (3) Tariff Quota
- (4) Mixing Quota

(1) Absolute or Unilateral Quota

เป็นโควต้าฝ่ายเดียวที่ประเทศผู้นำสินค้าเข้ากำหนดขึ้นเองตามความ
เหมาะสมและความต้องการสินค้าประเภทนั้นๆ โดยมีได้มีการหารือหรือเจรจากับประเทศคู่ค้า
ของตน เป็นการกระทำแต่ฝ่ายเดียว (unilateral action) การใช้โควต้าประเภทนี้จึงทำให้
ประเทศคู่ค้าไม่พอใจที่ถูกกีดกันทางการค้า และอาจใช้มาตรการตอบโต้เอาได้ โควต้าประเภท
นี้อาจจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

(1.1) Global Quota

(1.2) Allocated Quota

(1.1) Global Quota คือ โควต้าร่วมที่ประเทศผู้นำเข้ากำหนดขึ้นว่า
จะให้มีการนำสินค้าชนิดหนึ่งเข้าจากต่างประเทศทั้งหมดในระยะเวลาหนึ่งเป็นปริมาณเท่าใด
โดยไม่มีการจัดสรรให้แก่ประเทศผู้ส่งออกแต่ละประเทศ แต่ให้ประเทศผู้ส่งออกแต่ละรายส่ง
เข้ามาจนกระทั่งมีปริมาณรวมไม่เกินจากโควต้าที่กำหนดไว้

(1.2) Allocated Quota คือ โควต้าจัดสรรที่ประเทศผู้นำเข้ากำหนด
ขึ้นว่าในระยะเวลาหนึ่งจะอนุญาตให้มีการนำสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งเข้ามาเป็นปริมาณรวม

เท่าใด และจัดสรรให้แก่แต่ละประเทศผู้ส่งออกประเทศละปริมาณเท่าใด แต่ผลรวมที่ทุกประเทศได้รับจากการจัดสรรจะต้องไม่เกินปริมาณโควตารวมที่กำหนดไว้หลังการจัดสรรโควตาแบบ allocated quota คือ การที่ประเทศผู้นำเข้าจะกำหนดโควตาให้แก่แต่ละประเทศโดยคำนึงถึงประวัติในการส่งออกที่ผ่านมา (past performance) ถ้าประเทศใดได้รับโควตาและใช้ไม่หมดภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้จะต้องคืนให้แก่ส่วนกลาง เพื่อประเทศผู้นำเข้าจะได้นำไปจัดสรรให้แก่ประเทศผู้ส่งออกรายใหม่ (new comer)

ในกรณีที่ประเทศใดประเทศหนึ่งต้องการใช้โควตาในการควบคุมการค้า จึงควรทำการเปรียบเทียบข้อดีและข้อเสียของ Global Quota และ Allocated Quota เสียก่อน

ก. ข้อดีของ Global Quota แต่เป็นข้อเสียของ Allocated Quota

(1) สะดวกในการปฏิบัติ เพราะไม่ต้องไปจัดสรรโควตานำเข้าให้กับแต่ละประเทศและไม่ต้องคอยตรวจสอบว่าแหล่งของสินค้ามาจากที่ซึ่งแจ้งไว้จริงหรือไม่ มีการปลอมแปลงหรือไม่

(2) ทำให้มีการแข่งขันกันระหว่างบรรดาผู้ผลิตและผู้ส่งออกชาวต่างประเทศ กล่าวคือ ทำให้ผู้บริโภคสามารถเลือกสินค้าที่มีคุณภาพตามความพอใจมากที่สุด เพราะผู้ส่งออกแข่งขันกันมาก

ข. ข้อดีของ Allocated Quota หรือข้อเสียของ Global Quota

(1) ถ้าใช้ Allocated Quota อาจใช้เป็นเครื่องมือในการแก้แค้นตอบแทนได้ คือ ถ้าประเทศใดปฏิบัติต่อเราไม่ดี เราอาจจัดสรรโควตาให้น้อยหรือไม่จัดสรรให้เลยก็ได้ ทำให้ประเทศคู่ค้าเกรงใจเรา

(2) ถ้าไม่มีการใช้ Allocated Quota จะทำให้แต่ละประเทศรีบส่งสินค้าเข้ามาจำหน่าย เพราะเกรงว่าโควตาจะเต็มเสียก่อน อาจทำให้สินค้าล้นตลาดในช่วงระยะแรก และมีผลกระทบถึงเศรษฐกิจและการค้าในประเทศโดยผู้นำเข้า และประเทศส่งออกจะเร่งรีบช่วงชิงให้ได้มาซึ่งส่วนแบ่งให้ได้มากที่สุดก่อนที่จะมีการใช้โควตาหมด ผลจึงทำให้มีการส่งสินค้าเกินโควตากันเสมอ และมักมีการเรียกเก็บค่าตอบแทนจากพ่อค้านักธุรกิจที่สามารถทำกำไรจากการที่ได้ส่วนแบ่งโควตาไปมากกว่าผู้อื่น

(2) Negotiated or Bilateral Quota

เป็นโควตาสองฝ่ายที่กำหนดขึ้นจากการเจรจาทางการค้าระหว่างประเทศผู้ส่งออกและประเทศผู้นำเข้า โควตาประเภทนี้เป็นที่พอใจของประเทศคู่ค้า ทาง

ปฏิบัติมักจะมีการใช้ควบคู่ไปกับการออกใบอนุญาต ซึ่งภายใต้ข้อตกลงสองฝ่าย ประเทศผู้ส่งออก มักจะเป็นผู้ที่ต้องทำหน้าที่ออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ส่งออกของตน

ระบบโควต้าสองฝ่ายมีข้อดี คือ จะช่วยลดแรงกดดันของผู้นำเข้าไปประเทศต่อรัฐบาลของตนเอง และช่วยส่งเสริมความร่วมมือกับผู้ส่งออกในประเทศคู่ค้า ทำให้การใช้โควต้าประเภทนี้ประสบความสำเร็จพอสมควร แต่ก็มีข้อบกพร่องคือ หากมีการมอบหมายให้หน่วยงานเอกชนของต่างชาติเป็นผู้ออกใบอนุญาต จะทำให้ส่วนแบ่งทางการค้าต้องตกไปอยู่ในมือของบริษัทขนาดใหญ่หรือบริษัทซึ่งจะดำเนินการค้าในรูปการผูกขาด ทำให้รัฐบาลประเทศผู้นำเข้าซึ่งเป็นกำหนดโควต้าสูญเสียโอกาสที่จะเรียกเก็บภาษีเงินได้จากบริษัทดังกล่าว

(3) Tariff Quota หมายถึง ปริมาณหรือมูลค่าของสินค้าที่นำเข้าประเทศได้จำนวนหนึ่ง โดยไม่ต้องเสียอากรขาเข้าหรือเสียในอัตราที่ต่ำกว่าปกติ เป็นการให้สิทธิพิเศษแก่สินค้าบางประเภทจากบางประเทศส่วนใหญ่เป็นการให้สิทธิทางการเมือง เช่น Tariff Quota ที่สหรัฐอเมริกาเคยให้แก่คิวบา โดยให้คิวบาส่งใบยาสูบเข้าไปจำหน่ายในสหรัฐฯ ได้ปีละ 22 ล้านปอนด์ และคิดอากรขาเข้าปอนด์ละ 14 เซนต์ ถ้าคิวบาส่งใบยาสูบเข้าไปในสหรัฐฯ มากกว่าปีละ 22 ล้านปอนด์เท่าใด ส่วนที่เกินนั้นจะต้องเสียอากรขาเข้าปอนด์ละ 28 เซนต์ เหมือนเช่นที่คิดจากประเทศอื่นๆ สินค้าส่วนที่มีการนำเข้าเกินจะต้องเสียอากรขาเข้าในอัตราที่คิดจากประเทศทั่วไป หรือในอัตราที่สูงขึ้น โควต้าในรูปนี้ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างภาษีศุลกากรและโควต้าเข้าด้วยกัน

(4) Mixing Quota คือ โควต้าที่รัฐบาลประเทศหนึ่งกำหนดไว้สำหรับการใช้สินค้าจากต่างประเทศกับสินค้าที่ผลิตได้ในประเทศ อาจจะเรียกว่า Mixing regulation ก็ได้ เป็นเครื่องมือในการช่วยเหลืออุตสาหกรรมในประเทศวิธีหนึ่ง ในกรณีที่สินค้าในประเทศไม่มีคุณภาพดีพอ จึงต้องกำหนดให้ผู้ผลิตในประเทศใช้วัตถุดิบจากในประเทศควบคู่ไปกับวัตถุดิบจากต่างประเทศ เช่น กรณีเส้นด้ายไหมยีนในประเทศ กิโลกรัมละ 700 บาท มีความมันและยาวน้อยกว่าเส้นไหมยีนจากจีน ซึ่งมีราคาเพียงกิโลกรัมละ 500 บาท เช่นนี้ ผู้ผลิตผ้าไหมในประเทศจึงนิยมใช้ไหมยีนจากจีนซึ่งมีราคาถูกและมีคุณภาพดีกว่า ทำให้ผู้ผลิตเส้นด้ายไหมยีนในประเทศได้รับความเดือดร้อน ทางกรจึงกำหนด Mixing Quota ไว้ว่า ถ้าผู้ผลิตรายใดจะใช้ไหมยีนจากต่างประเทศ 3 กิโลกรัม จะต้องซื้อไหมยีนจากในประเทศ 1 กิโลกรัม เพื่อเป็นการช่วยเหลือผู้ผลิตเส้นด้ายไหมยีนในประเทศ

ดังกล่าวมาแล้วว่า เครื่องมือที่สำคัญในการควบคุมการนำเข้าและการส่งออกให้เป็นไปตามเป้าหมายของนโยบายการค้าต่างประเทศ คือ ภาษีศุลกากรและโควต้าซึ่งเครื่องมือแต่ละประเภทมีข้อได้เปรียบและเสียเปรียบแตกต่างกันไป อาจทำการเปรียบเทียบข้อได้เปรียบและเสียเปรียบของภาษีศุลกากรและโควต้าได้ดังนี้

ก. ข้อได้เปรียบของการใช้ภาษีศุลกากรหรือข้อเสียของการใช้โควต้า

(1) การใช้ภาษีศุลกากรเป็นการถูกต้องตามหลักเศรษฐศาสตร์และข้อปฏิบัติทางการค้าระหว่างประเทศ ซึ่ง GATT เห็นว่าการส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศควรใช้กำแพงภาษีมากกว่าการควบคุมการนำเข้า เพราะจะก่อให้เกิดอุปสรรค การใช้กำแพงภาษีไม่เป็นการกระทบกระเทือนต่ออำนาจของตลาด (market force) เพราะอุปสงค์ (demand) และอุปทาน (supply) จะเป็นเครื่องกำหนดราคาสินค้าเช่นเดิม แต่ถ้าใช้การควบคุมการนำเข้าสินค้า จะเป็นการกำหนดปริมาณสินค้าแน่นอน อุปทานถูกจำกัดตายตัว ราคาสินค้ากำหนดโดยผู้ขายไม่ใช่โดยอำนาจของตลาด (market force) ดังนั้น ในทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์และหลักการค้าจึงสนับสนุนให้มีการใช้กำแพงภาษี

(2) การใช้ภาษีศุลกากรสะดวกในการปฏิบัติ เพราะจะทำให้เกิดความเป็นธรรมเท่าเทียมกันหมด จะนำสินค้าประเภทใดเข้ามาก็ได้แต่ถ้าใช้การกำหนดโควต้าจะทำให้เกิดการทุจริต และสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย คือ จะต้องจ้างเจ้าหน้าที่มากขึ้น ดังนั้น ในการควบคุมการทุจริตภาษีศุลกากรจึงเหนือกว่าการใช้โควต้า

(3) การควบคุมสินค้าเข้าโดยเด็ดขาด ทำให้ขาดการแข่งขันกันระหว่างสินค้าที่ผลิตในประเทศและสินค้าจากต่างประเทศ ทำให้ผู้ผลิตภายในขาดความกระตือรือร้นที่จะผลิตและปรับปรุงการผลิตของตนให้ดีขึ้น ผู้บริโภคจึงเป็นผู้รับภาระการเสียเปรียบนั้น ในกรณีของภาษีศุลกากรจะมีสินค้าแข่งขันกันมาก ทำให้ผู้บริโภคได้รับความพอใจมากกว่าและผู้ผลิตภายในประเทศจะพยายามปรับปรุงผลผลิตของตนให้มีคุณภาพดีขึ้นและหาทางลดต้นทุนการผลิตเพื่อแข่งขันกับสินค้าจากต่างประเทศ

(4) การควบคุมการนำเข้าทำให้ผู้ผลิตเป็นผู้ผูกขาดการจำหน่าย นอกจากจะไม่ปรับปรุงเทคนิคและคุณภาพของสินค้าเพื่อสนองผู้บริโภคภายในประเทศแล้ว ยังขาดความกระตือรือร้นที่จะแข่งขันในตลาดต่างประเทศอีกด้วย

(5) อาจใช้ภาษีศุลกากรเป็นเครื่องมือในการแก้แค้นหรือเจรจาการค้าได้ แต่ในทางหลักเศรษฐศาสตร์ การใช้การควบคุมสินค้าเข้าเพื่อการแก้แค้นตอบแทนเป็นการไม่สมควร เพราะจะทำให้ประเทศต่าง ๆ มีการใช้แพร่หลายมากขึ้น อันจะเป็นอุปสรรคต่อการค้า

ระหว่างประเทศและเป็นการขัดกับหลักการปฏิบัติแห่งชาติที่ได้รับอนุเคราะห์ยิ่ง (Most Favored Nation Treatment: MFNs)

(6) รายได้จากการเก็บศุลกากรจะเป็นรายได้ของรัฐบาล ซึ่งจะจ่ายออกไปในรูปจางคนงานเพื่อการก่อสร้างสิ่งสาธารณูปโภค ทำให้เกิดการกระจายรายได้ต่อไป แต่รายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการควบคุมการนำเข้าจะตกอยู่กับพ่อค้าผู้ได้รับโควต้า ซึ่งอาจจะขึ้นราคาสินค้าได้ตามใจชอบ

ข. ข้อได้เปรียบของการใช้โควต้าหรือข้อเสียเปรียบของการใช้ภาษีศุลกากร

(1) การใช้โควต้าให้ผลศักดิ์สิทธิ์กว่า (more effective) กล่าวคือ แม้จะกำหนดภาษีศุลกากรในอัตราสูง ก็จะมีสินค้าเข้ามาแข่งขันได้หรือผู้ผลิตสินค้าในต่างประเทศอาจจะยอมลดราคาสินค้าเพื่อทำการ dumping หรือทำลายอุตสาหกรรมในประเทศเราก็ได้ ถ้าเป็นเช่นนั้น กำแพงภาษีจึงไม่เป็นเครื่องมือที่จะให้การช่วยเหลือได้เพียงพอ จึงต้องให้การควบคุมการนำเข้าซึ่งจะกำหนดปริมาณสินค้าเข้าได้แน่นอน ถ้าในประเทศสามารถทำการผลิตสินค้าชนิดใดได้แล้ว ก็ควรห้ามการนำเข้าอย่างเด็ดขาดเพื่อช่วยเหลือผู้ผลิตภายในประเทศ และควรให้การช่วยเหลือผู้ผลิตภายในประเทศโดยการใช้ Linking System โดยให้ใช้สินค้าในประเทศกับสินค้าจากต่างประเทศตามสัดส่วนที่กำหนดไว้ ดังนั้น ถ้าผู้ขอความช่วยเหลือแล้วจะต้องใช้การควบคุมการนำเข้าซึ่งให้ผลเหนือกว่าระบบศุลกากร

(2) การควบคุมการนำเข้าอาจยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็วและง่ายกว่ากำแพงภาษี และหลักในการช่วยเหลืออุตสาหกรรมภายในประเทศนั้นจะต้องเป็นการช่วยเหลือแบบชั่วคราว ไม่ใช่ถาวรหลังจากให้การช่วยเหลือนานพอสมควร ยังไม่อาจช่วยเหลือตัวเองได้ ทางเราก็ควรจะยกเลิกการช่วยเหลือ ซึ่งทำได้ง่ายและรวดเร็วมาก แต่การเปลี่ยนแปลงภาษีศุลกากรกระทำได้ยาก เนื่องจากพระราชบัญญัติพิกัดอัตราภาษีศุลกากรถูกกำหนดขึ้นด้วยอำนาจนิติบัญญัติต้องผ่านรัฐสภาซึ่งต้องใช้เวลายาวนานกว่าจะแก้ไขได้ เรียบร้อยบางครั้งอาจไม่ทันใช้กับเหตุการณ์เร่งด่วนก็ได้

(3) เป็นผลดีในด้านราคาสินค้า กล่าวคือ การใช้ภาษีศุลกากรจะเป็นการเพิ่มราคาของสินค้าขาเข้าให้สูงขึ้น ทำให้เป็นภาระต่อผู้บริโภคแต่การควบคุมการนำเข้าสินค้าเข้าให้อยู่ในปริมาณที่เหมาะสมกับการผลิต และความต้องการภายในประเทศ ก็จะทำให้ราคาไม่เพิ่มขึ้น ไม่เป็นภาระแก่ผู้บริโภค

1.4.3 มาตรการของรัฐบาล

เป็นการดำเนินมาตรการต่างๆ ภายในประเทศ เช่น การเก็บภาษีอากรและการใช้จ่าย การใช้ระบบภาษีอากรที่แตกต่างกัน รัฐบาลทำการค้าแต่ผู้เดียว การทำสงครามทางเศรษฐกิจกับประเทศคู่สงคราม การค้าของประเทศสังคมนิยม มาตรการต่างๆ เหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อถึงการเปลี่ยนแปลงในด้านต้นทุนและราคาสินค้า และการค้าระหว่างประเทศในที่สุด

1.4.4 การผูกขาด คาร์เทล และการเลือกปฏิบัติในการคิดราคาสินค้า

มาตรการเหล่านี้ จะถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการบรรลุเป้าหมายทางเศรษฐกิจของประเทศ อาจดำเนินการโดยรัฐบาลหรือเอกชนก็ได้

1.5 สรุป

การที่ภาวะการค้าต่างประเทศ จะแสดงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศนั้น แต่ละประเทศย่อมมีประเภทและปริมาณของปัจจัยการผลิตแตกต่างกันตามสภาพภูมิประเทศ ตามระดับความเจริญของแต่ละประเทศ ประเทศทั้งหลายจึงนำเข้าปัจจัยการผลิต ซึ่งมีปริมาณมากและราคาต่ำในประเทศตนไปแลกเปลี่ยนกับปัจจัยการผลิตซึ่งขาดแคลน และมีราคาสูงเพื่อทำการผลิตสินค้าที่ตนมีความถนัดที่สุดและมีต้นทุนต่ำกว่า และนำไปแลกเปลี่ยนกับสินค้าจากต่างประเทศซึ่งตนไม่มีความชำนาญในการผลิตและมีต้นทุนการผลิตสูงกว่า

ประเทศที่มีกิจกรรมทางการค้าต่างประเทศจะได้รับประโยชน์ทางเศรษฐศาสตร์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ประโยชน์ทางตรงจะปรากฏออกมาในรูปประโยชน์จากการผลิต ซึ่งผู้ผลิตในประเทศที่มีความชำนาญมากกว่าจะสามารถจำหน่ายสินค้าที่ตนผลิตได้ในปริมาณสูง ทำให้ได้กำไรมากและประโยชน์จากการบริโภค ซึ่งทำให้ผู้บริโภคสามารถซื้อสินค้าบางประเภทที่ประเทศของตนไม่มีความชำนาญในการผลิตได้ในราคาต่ำ ส่วนประโยชน์ทางอ้อมจะปรากฏในรูปของการถ่ายทอดทางเทคนิควิทยา ทั้งในด้านการผลิต การจัดการ การบริหาร และการตลาด

แนวคิดทางด้านการค้าระหว่างประเทศในยุคคลาสสิก เป็นการพิจารณาถึงทฤษฎีการได้เปรียบโดยสมบูรณ์ ทฤษฎีการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบและทฤษฎีมูลค่าระหว่างประเทศ ส่วนแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์ในทฤษฎีชุดใหม่ หรือนีโอคลาสสิกนั้นจะเป็นการศึกษาถึง ต้นทุนการเสียโอกาสการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ เป็นต้น

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการส่งเสริมหรือควบคุมทางการค้าระหว่างประเทศที่สำคัญ ได้แก่ ภาษีศุลกากร และโควต้า ซึ่งภาษีศุลกากรนั้น นับได้ว่าเป็นเครื่องมือทางการค้าระหว่างประเทศที่ไม่เป็นการขัดต่อการค้าเสรี ทำให้การค้าดำเนินไปได้ด้วยดี รายได้จากการเก็บภาษีศุลกากรยังเป็นรายได้ของรัฐบาล ซึ่งจะนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศต่อไป แต่การใช้ภาษีศุลกากรจะค่อนข้างช้าและไม่อาจลดปริมาณการนำเข้าหรือแก้ไขการค้าขาดดุลได้ดังที่คาดคิดไว้

โควตานั้น นับได้ว่าเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการแก้ไขการค้าขาดดุลได้ดีกว่า และใช้ได้รวดเร็วกว่าภาษีศุลกากร ในทางการค้าระหว่างประเทศจึงมีทั้งการใช้โควต้าควบคุมการนำเข้าและควบคุมการส่งออก โดยที่โควต้าจะทำให้การค้าเป็นไปโดยไม่เสรีอันเป็นการจำกัดกับความตกลงทั่วไปที่วาดด้วยภาษีศุลกากรและการค้า แต่ละประเทศจะใช้โควต้าได้จึงต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ว่า ประเทศนั้นขาดดุลการชำระเงินหรือมีข้อยกเว้นเกี่ยวกับสินค้าแต่ละประเทศ หรือเป็นการทำลายตลาดสินค้าชนิดนั้น หรือเกิดการว่างงานในอุตสาหกรรมชนิดนั้นในประเทศผู้นำเข้า
